21

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

# NOVA METHODO INSERENDI VARIOLAS ANGLICANA

QVAM

ERENISSIMO ATQVE POTENTISSIMO DVCE ET DOMINO,

DOMINO

CAROLO,

DVCE WÜRTEMBERGIÆ AC TECCIÆ rel. rel.

*ECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,*

CONSENSV AMPLISSIMI SENATVS

ET

ANNVENTE GRATIOSA FACVLTATE MEDICA

PRO

SVSCIPIENDA PROFESSIONE MEDICINÆ EXTRAORDINARIA

PVBLICO EXAMINI SVBMITTIT

AROLVS PHILIPPVS DIEZ,

MED. DOCTOR, AVLIATER WURTEMBERGICVS,
LVSTR. STIP. DVCAL. ET SEMINARII BEBENHVS. MEDICVS,
CIVIT. TVBING. EJVSDEMQVE ET BEBENHVS.
PRÆFECTVRÆ PHYSICVS ORDINARIVS

*RESPONDENTE*

EBERHARDO GMELIN, Med. Cand. *Tubingenſi.*

*Die 24. Octobr. MDCCLXVIII.*

*TVBINGAE TYPIS FVESIANIS.*

# PRÆFATIO.

Septem ferme abhinc annis, in Alma hac ſtudiorum meorum matre, Carolino-Eberhardina, ſupremos in arte ſalutari honores publica eaque inaugurali Diſſertatione, ſub præſidio Excellentiſs. & Experientiſſimi Dn. D. SIGWART conſequutus ſum. Deſignatus tum temporis Copiarum Circuli Suevici Medicus Caſtrenſis, *de aëre & alimentis militum*, *præcipuis Hygieines militaris momentis*, diſputavi, ſubque finem opellæ reliquarum hujus Hygieines militaris partium pertractationem, data occaſione, fui pollicitus. Cum itaque nuper demum mihi, ex ſingulari Sereniſſimi & Potentiſſimi Würtembergiæ Ducis, Clementiſſimi Nutritii noſtri, gratia profeſſioni Medicinæ extraordinariæ in hac perantiqua Muſarum ſede admoto, ſubnata fuerit ſcribendi occaſio atque neceſſitas; promiſſi mei memor, quamvis nunc de pace lætemur, & alias non adeo religioſe promiſſa ſua ſervare ſoleant ſcriptores, animum tamen ad alteram Hygieines militaris partem æque momentoſam ſtatim adjeci. Placuit hunc in finem illud de motu & quiete caput. Certum enim eſt atque exploratum, ab horum exceſſu, vel defectu, ſicut omnium, ita præſertim militantium valetudinem, vel adverſam, vel ſecundam, vehementer dependere. Excurſiones hac occaſione forte non incongruas, de Veterum Græcorum, Romanorum, Germanorum aliarumque gentium artibus Gymnaſticis, quibus idoneos reddere conabantur juvenes,

*ut poſſent duros Martis tolerare labores*,

facere, & quid ex his recentioribus noſtri ævi ſcholis militaribus forſitan adcommodari poſſet, obſervare mecum conſtitueram.

ram. Sed vix manus admoveram operi, cum & materiæ ubertas, & tempus, & paginæ, huic commentationi academicæ deſtinatæ, tali materiæ pertractandæ vix ac ne vix quidem ſufficientes, aliud inire conſilium ſuaderent, & mihi, in aliud thema intento, vexatiſſimum iſtud & inter ſummos Medicos tam enixe agitatum, de variolarum inſitione argumentum ſponte & vel invito ſeſe offerret. Ex abundante vero hujus quoque materiæ penu *a*) ſuo jure ſelegi, caput illud non adeo tritum atque exaſciatum, *novam nempe illam variolas inſerendi methodum anglicanam*, quæ tantam non ſolum apud exteros celebritatis famam nacta eſt, ſed & inter nos quoque haud ita pridem celebrari cœpit. In hanc itaque methodum modeſta epicriſi inquirere ejusque virtutes & nævos examinare, ipſam vero epicriſin placido eruditorum examini proponere, eorumque monita atque vota deſuper colligere decrevi. Supremum in cœlis Numen & his annuat ex alto!

---

## § I.

## HISTORIA METHODI.

Inter omnes Europæ populos nullus eſt, qui inoculationi variolarum plus faverit, quam Angli, ita quidem, ut præter Medicos & Chirurgos etiam Philoſophi & Theologi *b*) certatim

*a*) In Bibliothecam usque excrevit librorum & libellorum de inſitis variolis copia. Inter octinginta ſeptem, quæ commemorat Dr. Joh. Georg. Krüniz im *Verzeichniſs der vornehmſten Schriften von den Kinderpocken und deren Einpropfung* 8. *Leipzig*. 1768. trecenta circiter de Variolis inſitis ſpeciatim recenſet ſcripta.

*b*) Eo usque proceſſit cura Theologorum Anglorum circa hoc inſitionis variolarum inſtitutum, ut peculiares pro fauſto operationis eventu preces componerent, quarum formula in Vernaculam translata legitur

tim tum ore, tum ſcriptis, ejus defenſionem ſuſceperint. Nusquam vero etiam quam in Anglia ipſa inoculandi methodus magis fuit perfecta, adeo, ut reliqui populi fere omnes Anglos, tanquam magiſtros ſecuti ſint, ac partim Medicos Anglos ad ſe evocaverint, partim ſuos medicos in Angliam miſerint, ut methodum ibi uſitatam perdiſcerent. Habuit etiam methodus illa ſucceſſus longe feliciſſimos, qui tamen non obſtiterunt, quo minus ſubinde exiſterent, qui de ea ulterius perficienda cogitarent. Factum hinc eſt, ut aliquot abhinc annis nova plane methodus increbeſceret, à vetere illa multum diſcrepans, ſed ſimul plurimis maximisque præ illa prærogativis inſtructa. Auctor *b*) illius eſt SVTTONVS quidam, Chirurgus, qui plurimos ſibi adſcivit ſocios, quorum nonnullos etiam in Hollandiam miſit, ibi *praxin* ſuam aliquamdiu exercentes. Effectus, ſi nimirum relationibus hiſce plenaria eſt tribuenda fides, novæ hujus *praxeos* vere prodigioſi fuerunt. Etenim ex ſexaginta hominum millibus, quibus variolæ à SVTTONIANIS inoculatæ fuerunt, omnes, ſi octo decemve excipias, morbum feliciter exantlarunt *c*). Magnam hanc felicitatem SVTTONIANI deberi dictitant non tam operationi ipſi & regimini, quod inoculatis præſcribunt, ſed remedio cuidam, quod tanquam arcanum ſancte ſibi ſervant, ita ut ne omnibus quidem ſociis iſtud communicare ſoleant. Curioſe in hanc methodum SVTTONIANAM inquiſivit THOMAS DIMSDALE, Medi-

tur *in dem neuen Bremiſchen Magazin zur Ausbreitung der Wiſſenſchaft, Künſte und Tugend, aus Engliſchen Monat-Schriften. Bremen* 1768. 8*vo. II. Band* 2. *Stük. n.* 12. *p.* 348.

*b*) Ante SVTTONVM tamen hæc *praxis* exercita fuit in America. vid. *Lettre de Monſieur* MATY *à Monſieur* CHAIS 8. *à la Haye* 1768. *p.* 7.

*c*) Vid. *Lettre de Monſieur* CHAIS *à Monſieur* SVTHERLAND, *Aſſocié de Monſieur* SVTTON *ſur la nouvelle methode d'inoculer la petite-verole*, & *Reponſe du Docteur* SVTHERLAND 8. *à la Haye* 1768. *p.* 6. & 26.

Medicinæ Doctor, Hertfordii in Anglia praxin medicam exercens, nunc in Ruſſiam evocatus, ut novam hanc methodum in vaſtiſſimo illo imperio doceat. Edidit ille libellum, anglico ſermone conſcriptum, ſub titulo: *Preſent Method of inoculating for the Schmall-Pox*, cujus plures jam editiones prodierunt, quemque EDVARDVS SANDIFORT, Medicus Hagienſis, in Belgicam *d*) & CAROLVS FRIDERICVS TIEMANN, Artium liberalium Magiſter, in Vernaculam *e*) transtulit linguam. Ipſa operatio DIMSDALIANA eadem eſt quæ SVTTONIANA. Regimen quoque utrinque eſt idem, iidem quoque effectus medicamentorum, quæ SVTTONIANI & DIMSDALIVS præſcribunt, ut dubitari nequeat, quin arcanum SVTTONI à remediis DIMSDALIANIS eſſentialiter non differat. Quod magis etiam confirmarunt examina chemica, cum arcano SVTTONIANO inſtituta, itemque peculiares & proprii quidam effectus, quos illud in nonnullorum corporibus excitavit *f*). Quare in ipſa Anglia brevi eo ventum eſt, ut arca-

*d*) Sub titul. *Verhandeling over de tegenwoordige manier van Inentinge der Kinder-Pokjes.*

*e*) Sub tit. D. THOMAS DIMSDALES *Unterricht von der gegenwärtigen Methode, die Kinderblattern einzupfropfen.* 8. *Leipzig* 1768.

*f*) *Onderzoek, of men zich door de* SVTTONIANEN, *dan volgens de manier van* DIMSDALE *moet laaten inënten.* 8. *Amſterdam*, 1768. *pag.* 11. *Men kan thans met zekerheid zeggen, welke de kragtiſte en voornaamſte ingredienten zyn die hunne (der* SVTTONIANEN*) geneesmiddelen zamenſtellen.* D. SAVNDERS *en veele andere Kundige lieden, zoo in Engeland als in Holland hebben deeze geneesmiddelen ſcheikundig onderzogt, en hunne proefneemingen ſtemmen alle daarin overeen, dat de geneesmiddelen, door D.* DIMSDALE *voorgeſchreven, van die der* SVTTONIANEN *in wezen niet verſchillen. En het blykt klaar, dat zy niet misgetaſt hebben, zoo uit de overeenkomſt hunner proeven, als uit eenigue byzondere en Karakterizeerende uitwerkzels, welken de geneesmiddelen der* SVTTONIANEN *in eenige ligchaamen te weeg gebragt hebben.*

arcani Svttoniani auctoritas vileſcere inciperet, & plerique Dimsdalivm ejusque ſequaces, qui medicamenta ſua non celant, ſed publice deſcribunt, anteferendos cenſerent *g)*; præcipue, cum hi poſteriores æque felicem & fortunatam praxin exercerent, ac priores. Hagæ Comitum, ubi Svtherlandvs, quidam ex Svttoni ſociis, pluribus variolas feliciter inoculavit, eodem tempore Dimsdaliana methodo uſus eſt Cl. Schwencke, Medicinæ Doctor & Botanices Profeſſor, & utriusque Viri praxis pares per omnia habuit ſucceſſus *h)*.

## § II.

## POTISSIMA HVJVS METHODI MOMENTA.

Præmiſſis hiſce hiſtoricis, quorum plura, quæ in promtu habemus, brevitatis ergo præterimus, ipſam nunc methodum ex libello Dimsdaliano breviter enarrabimus. Redit illa ad tria hæc momenta:

1.) Ad

g) Loc. cit. pag. 9. *Men ſchynt ook in Engeland zelve aan dit geheim niet meer te gelooven maar in tegendeel beweert men daar, dat elk die de nieuwe manier van Inënting, door* Dimsdale *en andere voorgeſteld, volgt, zonder het zoogenaamde geheim van* Svtton *te bezitten, echter even gelukkig ſlaagen zal.* Et Sandifort in præfatione ad verſionem Belgicam libelli Dimsdaliani *Edit. II.* 8. *in Gravenhage* 1768. *p.* 7. *Dar nu in Engeland zelve de manier van Inëntinge, door deezen Schryver zoo nauwkeurig en getrouw opgegeeven, van veelen met een zeer goed gevolg verrigt, en dezelve zoo niet voor die van den Hr.* Svtton *verkooren, ten minſten daar aan gelyk geſteld word, zoude het overtollig zyn, op nieuw te onderzoeken, in hoe verre deeze manieren met elkander overeenkommen welke den voorkeur verdiene, en of de* Svttoniaanen *warlyk een geheim bezitten, waar aan zelfs in Londen geen geloof geſlaagen word.*

h) Vid. Ejus *Epiſtola* ad Sandifortvm editioni ſecundæ verſionis belgicæ libelli Dimsdaliani præmiſſa.

1.) Ad præparationem ante inoculationem,
2.) Ad ipſam inoculationis operationem &
3.) Ad regimen & curam illorum, quibus Variolæ jam inſitæ ſunt.

§ III.

DE PRÆPARATIONE.

Prima ſine dubio in omni inoculatione quæſtio eſſe debet de objecto, cui inſeruntur variolæ. Sollicite & prudenter in ætatem, ſexum, ſanitatem, tempus quoque inoculationis, & quæ ſunt reliquæ cautelæ, inquirat Medicus inſitor neceſſe eſt. Præparatio generalior, quæ ſanum & robuſtum ſupponit hominem, (pro varietate enim individuorum etiam præparationis quædam eſt varietas) in hoc conſiſtit, ut ii, quibus variolæ inferendæ ſunt, ab omni victu animali, ſolo lacte excepto prohibeantur, itemque à potibus fermentatis, unico cereviſiæ tenuioris uſu eodemque modico ipſis relicto, ſibi caveant, quæ manifeſtam calefaciendi potentiam habent. Vegetabilium genus omne, quo ſecundæ valetudinis homines frui ſolent, ſive crudum, ſive coctum ſit, ipſis conceditur, ea tamen lege, ne ventriculum umquam plus juſto repleant. Obſervatur hæc diæta per novem circiter vel decem dies ante inoculationem, & intra hoc temporis ſpatium, æqualibus fere intervallis, veſpere cubitum ituri, tres pulveres, ſive in pilulas redactos, ſive cum Syrupo quodam mixtos, deglutiunt; poſtridie vero & mane quidem doſin ſufficientem ſalis mirabilis Glauberiani ſubjungunt. Singuli pulveres compoſiti ſunt ex octo granis mercurii dulcis ſexies ſublimati, quem Calomelas nuncupant, ex æquali portione pulveris è chelis cancrorum compoſiti *a)* & ex parte grani octava Tartari emetici, cujus poſtremi

*a)* Formula hujus pulveris ex Pharmacopœa Collegii regalis Medicorum Londinenſi ſequens eſt:

℞ Ap-

mi loco ſumi poſſunt duo grana ſulphuris antimonii præcipitati *b*). Primus pulvis plerumque exhibetur ſub initium præparationis; alter triduo vel quatriduo poſt; tertius octavo circiter die, vel nono. Me non monente clarum eſt, hanc doſin adulto ſufficere, atque in ſexu ſequiori & junioribus vel ſenioribus pro ætatis & virium proportione eſſe minuendam.

## § IV.

## OPERATIONIS DESCRIPTIO.

Operatio inoculationis, quæ poſtridie ejus diei, quo ultimus pulvis ſumtus eſt, inſtituitur, hunc fere in modum peragitur. Apex ſcalpelli materiæ varioloſæ immittitur, ita, ut utroque latere probe humectetur. Scalpello ſic humectato, inciſio fit in ea parte brachii, in qua *fonticuli* vulgo excitari ſolent, hoc eſt, juxta partem muſculi deltoidis infimam, ſive extremam, vel etiam muſculum deltoidem inter & bicipitem. Inciſionis eam oportet eſſe profunditatem, ut per epidermidem penetrans, ipſam cutem attingat. Debet autem ſimul

℞ Apicum chelarum cancrorum præparatorum libram unam,
Margaritarum præparatarum, Corallii rubri præparati, ſingulorum uncias tres.
Miſce &c.

*b*) Sulphur antimonii præcipitatum ex præſcripto dictæ Pharmacopœæ ita præparatur:
℞ Antimonii uncias ſedecim,
Tartari libram unam,
Nitri libram dimidiam,
ſeparatim in pulverem redacta, bene miſceantur; ſenſim immittatur mixtura in crucibulum candens, & liquetur forti igne; deinde effundatur in conum fuſorium, & pars metallica, antimonii regulus vulgo dicta, fundum petet, ſcoriis ſupernatantibus. Scorias in aqua ſolve & liquorem per chartam cola; deinde ſalis marini ſpiritum inſtillando ſulphur præcipita, & poſtea a ſalibus aqua ablue.

ſimul eſſe quam breviſſima, ad minimum octava pollicis parte non major. Vulnuſculum inflictum inter digitum & pollicem inoculatoris dilatatur, locusque inciſus materia varioloſa bene humectatur, tangendo illum leviter ſcalpelli infecti latere plano. Operatio plerumque in utroque brachio inſtituitur, & interdum in duobus locis unius ejusdemque brachii minimo intervallo ab ſe invicem diſtantibus, ut eo minus & inoculatores & inoculati de ſucceſſu inoculationis dubitare poſſint. Loca inciſa neque emplaſtro neque alio deligationis adparatu conteguntur. De materia varioloſa quænam ad infectionem ſit eligenda, non adeo ſollicite curant SVTTONIANI. Maturæ æque ac immaturæ pares tribuunt effectus. DIMSDALIVS tamen illam ex puſtulis, durante febre eruptionis merito præfert; Si vero materia ex inoculatis deſumenda erit, ſemper illam ex regione, ubi inciſio ante facta fuit, eligendam eſſe ſuadet.

## § V.

## DE REGIMINE EORVM, QVIBVS VARIOLÆ SVNT INSITÆ.

Altero die poſt factam inoculationis operationem ægro, cubitum ituro, exhibentur mercurii dulcis ſexies ſublimati, pulveris è chelis cancrorum compoſiti, utriusque tria grana cum decima parte grani unius tartari emetici. Idem pharmacum exhibetur, ſimulatque notæ quædam febris eruptoriæ ſeſe manifeſtare incipiunt, quod interdum ſeptimo, ſed ſæpius octavo die, contingit, & poſtridie mane ſubjungitur potiuncula leniter laxans ex infuſionis foliorum Sennæ *a*) unciis duabus, man-

næ

*a*) Infuſio foliorum Sennæ ex pharmacopæa Londinenſi hac ratione præparatur:

℞ Foliorum Sennæ ſeſcunciam,
Cryſtall. Tartari drachm. [illegible]III.
Seminum cardamomi minoris decorticatorum drach. II.

Aquæ

næ uncia dimidia, tincturæ jalappæ *b*) drachmis duabus conflata: hocque toties repetitur, quoties ſymptomata, eruptionem concomitantia, juſto ſolitove graviora eſſe videntur, aut alvus inoculatorum ſuá ſponte non reſpondet. Facta etiam jam eruptione eadem medicamenta repetitis vicibus exhibentur, Interea temporis, hoc eſt, ſub eruptione & poſt illam, tantum abeſt, ut æger in lecto vel cubiculo teneatur, ut potius quotidie, quantumvis frigida etiam fuerit tempeſtas, foras prodire jubeatur, hac tamen lege, ut, quam diu in aëre libero verſatur, non quietus maneat, ſed corpus modice exerceat. Sitienti tum aqua frigida potui datur, non parva copia, ſed tanta, quantam ipſe deſideraverit. De cætero diæta, in præpatione jam jam præſcripta, per totum morbi decurſum manet eadem, & tunc demum, quando puſtulæ perfectam acquiſiverint maturitatem, nec ullum amplius extimeſcendum ſit periculum, ſucceſſivus carnis atque ciborum magis nutrientium uſus, ſed omni cautela, ægro permittitur.

## § VI.

## EPICRISIS CIRCA VICTVM.

Enarratis potioribus novæ hujus praxeos momentis, ſequitur, ut ad palmarium diſputationis noſtræ objectum nos convertamus, hoc eſt, ut epicriſin noſtram de hac methodo feramus. Ac primum quidem, quod ad victum inoculandis præſcriptum attinet, per ſe manifeſtum & evidens eſt, eum ita eſſe comparatum, ut non poſſit non eſſe ſumme proficuus. Variolas quippe ex morborum inflammatoriorum & putridorum familia eſſe, apud omnes in confeſſo eſt. Deſiderantur igitur tum

Aquæ libram unam,
Cryſtallos Tartari in aqua coquendo ſolve: deinde aquam adhuc bullientem reliquis adfunde, & poſtquam refrixerit, cola.

*b*) ibid, p. 74.

tum in prophylaxi, tum in therapia illarum, antiphlogiſtica, antiſeptica. Sed victus animalis tantum abeſt, ut inflammationi & putredini reſiſtat, ut potius utramque foveat & adaugeat. Primum enim ſanguinem denſum & compactum generat, qualis ad concipiendum lentorem phlogiſticum quam maxime proclivis eſt. Deinde quarumlibet ex animalibus deſumtarum partium, ſi lac exceperis, mixtio ex ejusmodi principiis conſtat, quæ præ reliquis ad ſubeundam & formandam putredinem apta nata ſunt. Saniſſimo igitur conſilio abſtinentia à tali victu inoculandis præcipitur. Contraria prorſus ratio eſt victus vegetabilis. Hic enim maxima ex parte ad aceſcentiam vergit. Unde neceſſario ſequitur, ut & lentoris phlogiſtici, & fermentationis putredinoſæ, optimum præbeat, tam prophylacticum, quam therapeuticum. Spirituoſa, aromatica, calida, ſummo jure in morbis acutis inflammatoriis prohiberi, hodie quidem nemo dubitat, quum & à priori conſtet, oleum camino ſic adfundi, & experientia docuerit, iis adhibitis, febris & ſymptomatum omnium exacerbationem conſequi, morbumque ex benigno in malignum converti.

## § VII.

## MERCURIALIA NON ESSE SPECIFICA CONTRA VENENVM VARIOLOSVM, LICET QVOQVE ANTIMONIALIBVS COMMIXTA, ASSERITVR.

Medicamentum, quod ſub præparatione inoculandis exhibetur, præcipuam quandam attentionem meretur. Pro ſpecifico antidoto, quo virus varioloſum ſubigatur, illud non obſcure venditant Svttoniani. Quæſiverat ſumme reverendus Chais a) ex Svtterlando: *Puisque la maniere uſitée de traiter la petite Verole inoculeé ne lui a pas parû ſuffiſante,* &

a) *Lettre de Monſieur* Chais *pag.* 8.

*& qu'il pretend y avoir ſupplée par une remêde, dont il ſe reſerve le ſecret, peut-il dire, que ce remede ſoit ſpecifique?* Reſpondet SVTHERLANDVS *b*) hunc in modum: *Des Medicamens ſpecifiques ſont ceux, dont une longue experience a fait connoitre la vertu, qu'ils ont, de produire des effets favorables dans certaines maladies. C'eſt dans ce ſens, que le Quinquina eſt un ſpecifique pour arrêter les accès des fièvres intermittentes. Les Mercure pour guérir les maladies venériennes. Cependant les vertûs de tous ces médicamens, même de plus vantés, ne ſont jamais que relatives, bornées à certaines diſpoſitions & circonſtances; ils demandent tous d'etre reglés par une methode convenable, & par les lumieres d'un ſage praticien, qui connoiſſe les cauſes de la maladie, le regime, la maniere de les combiner, & combien de tems il faut les continuer. Entre les mains de* SVTTON *& de ſes eleves, ces remedes ſont ſpecifiques, & s'il eſt permis de juger par le ſuccès, les plus grandes ſpecifiques, que le monde ait peut-etre jamais eû. Tous les jours nous pratiquons, ce que le ſavant Celſus a recommandé pour la perfection de ſon Art. Cito, tute & jucunde.* Summum BOERHAVIVM jam in iisdem medicamentis quæſiviſſe, & inveniſſe ſibi viſum eſſe verum veneni varioloſi antidotum nemo ignorat, qui ſcripta ejus perlegit: *Correctio*, inquit, *c*) *ſpecifica niti debet invento remedio, oppoſito illi veneno contagioſo, quod tam parva mole ſuſceptum reliqua parit, ut effecta. Quale inveniri poſſe, comparatio hiſtoriæ antidotorum, & indoles hujus mali, faciunt ſperare, & ad indagandum impellit ſumma hinc futura humano generi utilitas. In ſtibio & mercurio, ad magnam penetrabilitatem deductis, nec tamen ſalina acrimonia nimium corroſivis, ſed bene unitis, ut quæramus, incitat aliquis horum aliquando ſucceſſus.* Et in libello *de materia medica d*) pulveres commendat *mercuriales* & *antimonia-*

*b*) *Reponſe de Monſieur* SVTHERLAND *pag. m.* 21.
*c*) *Aphoriſm. de cognoſcend. & curand. morb.* 8. *Norimb.* 1755. *pag.* 349. §§. 1390. 1391. 1392.
*d*) *pag. m.* 356.

*moniales*, tanquam *forti veneno varioloſo antidoto*. Notum porro eſt, pharmaca ex mercurio præparata hoc nomine a multis, quorum nonnullos Ill. Trallesius *e*) & Cel. Medicus *f*) enumerant, fuiſſe apprime commendata. Sed experientia docuit, illa ſpem de ſe conceptam ſæpius vehementer fefelliſſe *g*). Ipſum quoque mercurialium & antimonialium connubium in hoc negotio irritum fuiſſe, teſtatur Vir nobis amiciſſimus & commilito quondam noſter D. D. Joh. Fridericus Clossius, in *carmine de cortice peruviano, remedio variolarum prophylactico valde limitando h*) ita canens:

*Infanti, tumuit cui colli glandula, ſulfur*
*Auratum ſtibii mercuriumque dedi.*
*Hebdomas hunc penitus ſanatum tertia, ſummo*
*Morbi infeſtatum quinta furore videt.*
*Continuo ſævas ſtudeo compeſcere flammas,*
*Ac vires tanti debilitare mali.*
*Bis venam tundi jubeo, laticesque nitratos*
*Decoctum citri nocte dieque bibi.*
*Sed nil proficio. Creſcit violentia febris.*
*Jam conclamatum depoſitumque gemunt.*
*Vix tandem exſtinxit chalchanthi ſpiritus æſtus,*
*Quem mixtum pluvia largius hauſit aqua.*
*Et tunc ille quidem fauces effugit Averni,*
*Sed nunc tabe putri languida membra trahit.*

Igitur hinc ſine temeritate concludere poſſe mihi videor, medicamentum iſtud pro ſpecifico veneni varioloſi antidoto non eſſe habendum.

§. VIII.

*e*) *Diſſert. epiſtol. de methodo medendi variolis hactenus cognita, ſæpe inſufficiente, magno pro inoculatione argumento* 8. *Uratisl.* 1761. §. 13. *pag. m.* 78. *ſq.*

*f*) *Sendſchreiben von der Ausrotturg der Kinderblattern*, 8. *Francf. u. Leipz.* 1762. *pag.* 89. *ſeq.*

g) vid. Trallesius & Medicus. ll. cc.

*h*) *in* 4*to Lugd. Batav.* 1765. *pag.* 8. *ſeq.*

## § VIII.

## MAGNAM TAMEN VTILITATEM IN HOC MORBO PRÆSTANT OB VIRTVTES EVACVANTES ET ANTHELMINITICAS.

Quamvis vero mercurius & antimonium non ſint ſpecifica, dubitari tamen non poſſe exiſtimo, quin in plerisque ſubjectis valde magnam utilitatem præſtent *a*). Univerſaliora certe & efficaciora remedia evacuantia vix inveneris, quæque omnes ſecretiones & excretiones melius promoveant. Emeſin & catharſin excitando, ventriculum & tubum inteſtinalem repurgant a ſaburra putrida, ibi accumulata, quæ facile variolas mali moris progenerare poſſet vel alios morbos difficiles arceſſere, quorum cum variolis complicatio has admodum periculoſas reddit. Mercurialia ſpeciatim ob hanc quoque rationem conducunt, quod vermibus ſunt adverſa, quorum præſentia in variolis merito omnino eſt ſuſpecta, utpote plerumque anomala, ſæpe triſtia, interdum plane mortifera, concitans ſymptomata.

§. IX.

*a*) Conf. Georgi Backers *Unterſuchung, was von der jetzt in verſchiedenen Provinzen von England üblichen Methode die Kinderblattern einzupropfen zu halten ſey? Aus dem Engliſchen überſetzt von* C. F. Tiemann A. M. 8. *Leipzig* 1767. *ubi pag.* 17. *ſeq.* referuntur: *Aus der Nachricht des* D. Hvxhams *kan man ſehen daſs* D. Benjamin Gale *von Conecticut, in Neu-England nur einen Patienten von* 800, *die er inoculirt hat, verlohren, ſeit dem er in der Vorbereitung Mercurius und Antimonium gegeben, da er vorher, ehe er dieſe Medicin gab, gemeiniglich von* 100. *Perſonen eine einbüſste.* Ibidem etiam de *Ill. Equitis* Rosen a Rosenstein *pilulis præſervantibus* in *Act. Acad. Scient. Suecic. anni* 1751. laudatis mentio fit, quas præcipue etiam *Calomel* ingreditur.

## §. IX.

## ANTISEPTICA QVOQVE ESSE REMEDIA ET NON CONTEMNENDÆ IN MORBIS PVTRIDIS VTILITATIS CONTENDITVR.

At; nonne mercurius in variolis, quas morbis putridis ſupra adnumeravimus, neceſſario nocivus ſit, jure meritoque quæritur, utpote vi putrefactiva præditus? Haud ignoro, complures in hac verſari opinione, ut a medicamentis mercurialibus craſin humorum deſtrui, adeoque veri nominis putrefactionem progenerari exiſtiment *a*). Sed, ſi fundamentum ſpectes, quo hæc illorum opinio innititur, vehementer eſt infirmum. Palmarium, ſi non unicum, ad ſtabiliendam hanc ſententiam argumentum in ſalivæ fluxu ponunt, quem excitare ſolet mercurius, magno cum fœtore conjuncto. Mihi vero, ut verum fatear, hoc argumentum à fœtore ductum nimium, & per conſequentiam nihil, probare videtur. Omnes propemodum evacuationes criticæ ſunt fœtidæ. Quis vero dixerit, medicamenta promovendis illis inſervientia eſſe putrefactiva? Aceti in morbis acutis potus copioſos ſudores fœtidos movet. Ergo putredinem creat. Tamarindi, Cremor tartari, ſerum lactis, diarrhœam fœtentem excitant. Ergo ſunt ſeptica. Quæ, qualis, quanta conſequentia! Remedia mercurialia, licet copioſe, licet diu uſurpata, maculas lividas, mictum cru-

en-

*a*) Huic opinioni quoque aſſentiri videtur celeberr. Joh. Pringle vid. Ejus *Beobachtungen über die Krankheiten einer Armee &c.* 8. *Altenburg.* 1754. Et quidem in *Anhang von einigen Verſuchen und Beobachtungen über ſeptiſche und antiſeptiſche Subſtanzen*, ubi in nota (*a*) *des XXVII. Verſuchs p. m.* 388. ita ſcribit: *Die vornehmſte Effecte der mercurialiſchen Arzneyen beſtehen in einer ſeptiſchen Reſolution, ſowol der Faſern, als Säfte.* Et pergit pag. ſeq. *Was den Mercurium anbelangt, der in den Magen genommen, oder durch die Blutadern abſorbirt, die Effecte von Septicis hat, ſo übergieng ich ihn mit Fleiſſ, da ich nicht im Stand war, mich in ein ſo weites Feld einzulaſſen.*

entum, aliave deſtructæ humorum craſeos conſectaria effeciſſe, numquam obſervata ſunt. Neceſſarium igitur eſt, ut immerito pro putrefacientibus habeantur. Reſolvunt illa quidem ſanguinem; ſed iſta reſolutio à putrefactione mirum quantum diſcrepat. Putrefactio cohæſionem partium conſtitutivarum penitus deſtruit; reſolutio autem illa nonniſi proportionem ſeri ad cruorem auget. Sic Nitroſa etiam reſolvunt ſanguinem, & tantum tamen abeſt, ut ſint putrefacientia, quin potius optimis & præſtantiſſimis remediis antiſepticis jure meritoque adnumerentur. Eo ipſo autem, quod remedia mercurialia proportionem ſeri ad cruorem augent, & inſuper ſeri & lymphæ vitia inſigniter corrigunt; in variolis, ut morbo inflammatorio, non modo non nocent, ſed etiam plurimum proſunt. Quo minor enim ſeri proportio eſt ad cruorem, eo gravior eſt morbus inflammatorius, & quo major illa, eo hic levior. Mercurialia itaque vi ſua reſolvente putredinem præcavere ex dictis patet: ſed & propter acidum ipſis adhærens revera virtutem antiſepticam præſtare, humoresque putridos corrigere, facile comprehendi poteſt, ſi quidem Magno BOERHAAVIO fidem attribuere volumus. *Metalla ſola*, inquit, *parum in nos agunt, niſi mole, figura, pondere. Adjunctu ſalium maxime acidorum acquirunt poteſtates novas, ſæpe mirificas b). Quomodocunque enim agant cum argento vivo tandem vis ejus medicata pendet inprimis a certa copia acidi, quæ metallicæ adhæret parti c).* Hoc acidum vero, ut omnia *acida foſſilia*, licet *venena fere* ſint *animalibus*, tamen *in caſibus, ubi putredo & alcaleſcentia nimis increſcant, ut in alcalicis venenis aut ſeptica prorſus conditione humorum, ubi peſtilentiale virus vel variolarum præceps corruptio infeſtent, plurimum conducere* Laudatus Vir annuit *d)* & com-

b) Vid. HERM. BOERHAAVE *Elementa Chemiæ Lugd. Bat.* 1732. 4t. *Tom. II. P. III. p.* 491.
c) *Ibid. pag.* 483.
d) *Ibid. T. I. P. II. p.* 810.

comprobatur quoque hæc acidorum foſſilium theoria ratione acidi vitrioli inſigni Ill. TRALESII. *e*) experientia.

## § X.

## OPERATIONIS CIRCVMSTANTIÆ, COMMODA, PHÆNOMENA, ET NÆVI EXPENDVNTVR.

Operationum, in inſitione variolarum hucusque uſitatarum, recenſionem, lubens & cum in vulgus notæ ſint, prætereo. Præſens vero, quam ſupra (§. IV.) ſuccincte & ſecundum eſſentialia ſaltim deſcripſimus, Inoculationis operatio ſtatim propter ſimplicitatem ſuam non omnibus ſolum debet vehementer adridere, ſed magis etiam ideo ſeſe commendat, quod incommoda veterem methodum per filamenta *a*) prementia per illam maxima ex parte evitantur. Audiamus hac de re SVTHERLANDVM *b*). *Les anciens inoculateurs*, inquit, *cherchent a procurer un ecoulement a l' humeur variolique par les playes, qui ſe forment a l' endroit de l' inſertion. On fait pluſieurs inciſions, on y applique un fil impregné de pus variolique. Les inciſions ſont accompagnées d'un appareil, & ont un air d'importance, qui ne manque pas d'exciter les larmes dans les enfans, & une frayeur aux meres, qui peut avoir des ſuites funeſtes. Le fil imbibé de pus contient un quantité de ces atomes, dont un ſeul ſuffit, pour donner la petite Verole. Au lieu d'amener de ſimples boutons, l' inciſion forme ordinairement un ulcere profond, ſouvent accompagné de caries millefois plus incommodes, que la petite verole meme. Un autre*

*e*) BALTH. LVDW. TRALLES *Epiſtol. apolog. de method. med.* SYDENHAMI TISTOTI *aliorumque illuſtr. Virorum in curatione Variol. Uratiſl.* 1764. 8o. *p.* 22.

*a*) Quam TISSOT prolixius in *Vermehrungen, Zuſæzen und Verbeſſerungen zu ſeiner Anleitung für das Landvolck in Abſicht auf ſeine Geſundheit Augsb.* 1768. 8o. *p.* 59. *ſeq.* deſcripſit.

*b*) *Reponſe a Mons. Chais pag.* 20.

*tre inconvenient, pas moins conſiderable, eſt l'impoſſibilite de juger par inſpection, ſi la maladie a pris, ou ſi elle doit être d'une bonne ou d'une mauvaiſe qualité.* Magnum in hac inſpectione momentum eſſe poſitum, DIMSDALIVS *c*) etiam teſtatur ideo, quoniam phænomena in locis inciſis obvia, inoculatoribus opportunitatem præbeant, ſolidam de morbi decurſu prognoſin formandi, & ſiniſtra ſymptomata avercuncandi, quum è contrario in vetere methodo emplaſtra aliive deligationis adparatus tactus oculorumque judicium impediant, & æquivocum reddant. Sed juvat iſta phænomena breviter recenſere *d*). Poſtridie ejus diei, quo inoculationis operatio inſtituta fuit, parum mutationis in locis inciſis obſervatur: Die autem ſecundo, *plaga* per microſcopium conſiderata, macula quædam coloris aurantii in peripheria illius cernitur, & cutis circumcirca contrahi videtur quartum inter & quintum diem, digito locis inciſis impoſito durities quædam ſentitur, partes, in quibus levioris cujusdam inflammationis veſtigia adparent, pruriunt, & ſub quadam veſiculæ ſpecie paullulum humoris limpidi animadvertitur, quaſi loca ſuperficialiter fuiſſent combuſta. Sextus dies plerumque dolorem torporemque quendam in axillis parit, qui proximam eruptionem atque morbi felicem ſucceſſum promittunt. Septimo interdum, ſed ſæpius octavo die, quo ſigna quædam febris eruptoriæ ſeſe manifeſtant, inflammatio in brachiis magna cum celeritate ulterius ſerpit, & ſi loca inciſa per microſcopium contempleris, maximam ex partem innumerabilibus puſtulis minutis, confluentibus, ſunt circumdata, quarum magnitudo & ambitus una cum morbo creſcunt. Decimo vel undecimo die plerumque obſervatur eruptio quædam figuræ ovatæ, loca inciſa cingens, & per dimidiam fere brachiorum partem ſeſe expandens. Atque hujus phænomeni comes indivulſus eſt ipſa variolarum eruptio. Quo

*c*) *Loc. cit. Verſ. Germ. p. m.* 22. & 24.
*d*) *Ibid.* & *ſeqq.*

Quo maturius jam dicta phænomena obſervantur, eo benigniorem morbum ſperare licet; quo ſerius, eo graviorem. Accidit quoque interdum, ut ea vix ac ne vix quidem obſervari poſſint, colore circa plagas pallido manente, angulisque earum ſeſe non expandentibus aut intumeſcentibus, ita, ut quinto, immo ſexto adeo die, adhuc dubitetur, an infectio bene ſucceſſerit, nec ne? Hoc in caſu pejoris notæ morbus extimeſcendus eſt, qui vero facile præcavetur, ſi æger ſingulis veſperis pulverem mercurialem laudatum *e*) ſumit, &, ſi alvus inde non ſolvatur, poſtero die mane congruam doſin ſalis mirabilis Glauberiani, vel memoratam potiunculam leniter laxantem *f*) ſubjungit. Ita enim inflammationem in brachiis promoveri, & per ejus præſentiam omnem ſymptomatum ſiniſtrorum metum evaneſcere obſervarunt, ſolertiſſimi harum rerum ſcrutatores. Sed quid tum? ſi adhibita omni cura, plane nulla variolarum ſigna adpareant? An repetenda ſit infectio, an penitus omittenda, certant Medici, & adhuc ſub judice lis eſt. Neſcio equidem, quale ex repetita infectione metuendum ſit damnum; quamvis & idem facile largiar, quod ex ſecunda infectione, prima cum omni ſolerti diligentia inſtituta, quam ſæpiſſime nulli ſperandi ſint ſucceſſus. Quis enim neſcit conſtantem eſſe inoculationis legem, ſi perpauca, quæ hactenus innotueruut, exempla exceperis, (quæ tamen contra generalem inoculationis uſum nil probare mihi videntur,) quod & felici ſucceſſu & fruſtra inoculati pariter ab utraque variolarum ſpecie, ab artificialibus & à naturalibus, impoſterum ſint immunes. Ne vero quid diſſimulem, epicriſin enim, non panegyricum hujus methodi dare conſtitui, grave, quod hanc methodum adhucdum premere videtur, incommodum, hoc eſt, quod nova hæc methodus variolarum vel naturalium vel artificia-

*e*) *Vid. ſupra* §. *V.*

*f*) *Ibid.*

ſcialium exiſtentiam ſupponet. Exigunt nempe inſuper Svttoniani & Dimsdaliani, ut operatio in eodem, ubi jam varioloſus degit, loco peragatur, in eundem ſine dubio finem, ut materia varioloſa quam recentiſſima deſumi poſſit. Et hoc vero cum ipſo varioloſo congreſſu id naſcitur incommodum, quod Medicus nunquam ſecurus eſſe poſſit, an ſubſequentes variolæ ex contagio, an ex inſitione ſint profectæ. Sed neſcio, annon forte hæc cautela plane ſit ſupervacanea, cum experientia jam dudum comprobaverit, ex ſiccatam quoque penitus materiam varioloſam atque vetuſtam, ad pares cum recenti producendos effectus aptam eſſe. Sufficit ergo, ut opinior, dummodo materia, quoad ejus fieri poteſt, recens ex vicinia deprompta inſeratur, & ita congreſſus cum varioloſo evitetur. Id vero aſſeverare non audeo, quod inſitio tempore contagionis celebrata, miaſma naturale variolarum mitiget. Ingenue enim fateor, nos circa hanc quæſtionem idoneis obſervationibus eſſe deſtitutos *g)*.

## § XI.
## DE VSV MEDICAMENTORVM LENITER LAXANTIVM.

Repetitus leniter laxantium remediorum uſus per univerſum morbi decurſum non poteſt, quin valde inſignem materiæ varioloſæ quantitatem ex inoculatorum corporibus expellat: unde neceſſario conſequitur, ut pauciora proveniant exanthemata. Quem effectum magni momenti eſſe, quis eſt, qui non agnoſcat? Certiſſimum enim eſt, & conſtanti experientia exploratum, eos, qui variolis corripiuntur, pro exanthematum multitudine vel paucitate, gravius vel levius ægrotare. Præter hoc remedia leniter laxantia non mediocri virtute revulſoria

g) Vid. tamen, quæ obſervavit Andr. Murray *in hiſtor. inſitionis variolarum in Suecia ad noviſſ. tempus protracta*, Goett. 1766. 8o.

ria gaudent, per quam variolas à capite & facie arcent, hacque ratione Venuſtatem illibatam conſervant. Quibus accedit, quod materiam exanthematicam continue eliminando & revellendo impediunt, quo minus alicubi altius inniduletur, graves noxas ſerius ocyus paritura. Uſum remediorum laxantium in variolis naturalibus præſtantiſſimis obſervationibus corroboravit Celeb. D. D. THOMAS SIMSON *a*). Et certe tutiorem in variolis inſitis analogiam non invenies, quam eam, quæ de naturalibus deſumi ſolet. Facere igitur non poſſumus, quin hoc etiam nomine novam illam praxin de meliore nota commendemus. De variis, quibus præter jam memorata hanc methodum ditarunt additionibus recentiores præſertim in Germania Medici, praxin inoculationis exercentes, unicum huc adducere liceat exemplum. Sic Celeberr. Dn. D. MATINI, Medicus Brunſuicenſis clyſteriorum uſum per totum morbi decurſum, exoptato cum ſucceſſu adhibuit *b*).

## § XII.

## DE USU AERIS FRIGIDI LIBERO.

Progredimur ad uſum liberum aëris frigidi, cui inoculati exponuntur. Si quid in nova hac praxi inoculatoria mirum multis videri debet, hoc ſane eſt. Lippis & tonſoribus notum eſt, per integra ſæcula in omnibus morbis acutis exanthematicis, & nominatim in variolis, familiare ſummaque cum cura injunctum & obſervatum fuiſſe regimen valde calidum, quo virus à corde per emunctoria cutis quam citiſſime expelleretur, &, quum primum febris & ſymptomata ingraveſcerent, plurimis contegebantur ſtragulis, ut ſudores copioſi moverentur, cavendo anxie per totum morbi decurſum, ne quid aëris recentioris, multo minus frigidi in cubiculum ſeſe inſinuaret.

Pri-

*a*) Vide *Edinburg. Verſuche Vten Bandes IIter Theil.*
*b*) Conf. *Gazette ſalutaire. Anne* 1768.

Primus, vel ex primis certe, SYDENHAMVS, alter Anglorum Hippocrates, pernicioſæ huic praxi, quæ tot hominum millia ſingulis annis miſerrime contrucidarat, ſeſe oppoſuit, noxasque à regimine illo calido oriundas, graphice paſſim depinxit. Secuti ſunt hunc ducem ſenſim plerique omnes docti ac ſapientes Medici, ægrotosque ſuos frigidiori potius, quam calidiori regimine uti juſſerunt. Sed quamvis lecti uſum disſuaſerint, & aëris mutationem refrigerationemque ſerio præceperint: ægros tamen ſemper cubiculi ambitu continuerunt, neque ut domo egrederentur, aërique frigido ſeſe exponerent, iis umquam permiſerunt, varia ſymptomata ſontica exinde præmetuentes. Vanum autem hunc metum eſſe, felices illi ſucceſſus, quos nova hæc Praxis habuit, ad oculum, quod ajunt, demonſtrarunt. *Vous avez vû*, ſcribit SVTHERLANDVS *a*) *que nos malades des âges les plus tendres ont ſorti tous les jours, pendant une gelée des plus fortes & un hyver des plus rudes, & ſont tous guéris.* Et paucis interjectis: *Les rües, les ſpectacles, les jardins publics ſont remplis des nos malades; les gens comme il faut ſe promenent dans leurs caroſſes, les cochers inoculés les mènent, & leurs domeſtiques dans le même état les accompagnent, & leur ouvrent la portière. L'artiſan vaque à ſa profeſſion; Le Laboureur ſuit ſa charrue, & le bâtelier n'abandonne point ſa rame ou ſon gouvernail.* Idem teſtatur DIMSDALE *b*), provocans ad mille quingentos homines, à ſemetipſo inoculatos, è quibus ne unus quidem pravum aliquod ſymptoma inde ſit expertus.

Nulla re magis promoveri immodicam materiæ varioloſæ aſſimilationem, quam calore nihilque putrefactioni humorum animalium magis favere, quam eundem nemo, opinor, inficias ibit. Jam vero caloris oppoſitum eſt frigus. Dubitari igitur non poteſt, quin aër & potus frigidus plane contrarios edant

*a*) *Reponſe a Mons. Chais pag.* 24.
*b*) *Loc. cit. Verſ. Germ. pag. m.*50. Conf. de his BACKER *loc.c. p.* 36. 40.

cedant effectus, hoc eſt, nimiam materiæ varioloſæ aſſimulationem præpediant, & putredinoſæ humorum reſolutioni reſiſtant, hocque pacto ægrotos in tuto collocent. Quod perpulchre confirmatur exemplis varioloſorum, qui pro depoſitis & conclamatis jam habiti, partim aëris, partim potus frigidi beneficio, quaſi orci faucibus erepti ſunt c). *Nonnulli*, ait SYDENHAMUS d) *nutricum curam fallentes atque è lecto delapſi, aëris frigori ſemet ipſos etiam noctu expoſuerunt: alii frigidam vel furtim, vel raptim nacti, vel etiam precibus à nutrice emendicatam hauſerunt, adeoque felici errore ſalutem jam plane deſperatam conſequuti ſunt.*

Supereſt alia adhuc ratio, qua liber aëris uſus inoculatis prodeſſe cenſendus, nonniſi ab eo contemnenda, qui Pſychologiæ cum Medicina nexum & deplorabiles triſtitiæ in corpus humanum effectus, omnem ſæpius medicinæ artem fruſtrantes, ignorat. Dum nempe converſatione cum amicis utuntur vix ægrotantes, dum omnibus licitis vitæ oblectamentis fruuntur, dum munerum ſuornm officiis funguntur; fieri non poteſt, quin, anxietate & cura nimia remota, quædam incuria in animis ipſorum ſuboriatur, omnisque triſtitia & metus longe exſulet, ſic-

que

c) Stupenda de his, ſed lectu digniſſima nobis proponit Georg BACKER *l. c. p.* 37. *ſeqq.* quorum non poſſumus non unicum, a D. KIRCKPATRICK relatum addere: *Herr Benjamin Marych hatte die natürlichen zuſammenflieſſenden-Blattern ſehr heftig, ſeine Leute hielten ihn vor tod. Man machte ſogleich die Fenſter auf; die friſche Luft, die hiedurch herein drang, verurſachte eine friſche Reſpiration und Bewegung bey der Perſon, die man vor tod hielt. So bald man dieſes bemerckte, wollte man die Fenſter wieder zumachen. Der Patient welcher dieſes ſahe, war zwar ſprachloß, empfand aber die Verænderung, die in ihm vorgieng, und die Erquickung und winckte mit der Hand, um es zu verhindern, nach und nach ward er vœllig wieder geſund.*

d) THOM. SYDENHAMI *opuſc. omn.* 12. *Amſtelod.* 1683. *pag.* 133. *ſeq.* ibid. etiam narrat hiſtoriam illi, cujus ſuperiori nota mentionem fecimus haud abſimilem.

que plures noxæ graviſſimæ, quæ ex hoc pathematum pari, totam corporis œconomiam pervertente & ſyntaxin nervoſam debilitante, emergere poſſent, efficaciter præcaveantur.

In hoc autem libero aëris frigidi uſu prima hujus methodi virtus & palmarium præſidium (quoad regimen ſcilicet), ut verum fatear, quærendum eſſe autumo.

## § XIII.

## DE ADPLICATIONE HVJVS METHODI AD VARIOLAS NATVRALES.

Sed nonne nova hæc inoculationis praxis occaſionem ſubminiſtrare poſſet methodum variolis naturalibus medendi hactenus cognitam, de cujus inſufficientia Cel. TRALLESIVS peculiarem libellum *a*) conſcripſit, ad majorem perfectionis gradum evehendi. Nonne ei ſummo cum artis Medicæ honore, parique ægrotantium emolumento, adjici poſſent leniter laxantia, ſub febre eruptoria, pro re nata, iterata & repetita, potus frigidus, &, in qua præcipunm rei momentum ſitum eſſe jure exiſtimamus, libera aëris admiſſio? Saluberrimi, quos in artificialibus variolis hæ res præſtant, effectus dubitare nos quidem non ſinunt, quin etiam in naturalibus variolis ſumme proficuæ ſint futuræ. Sed quid opus eſt verbis, ubi experientiæ & rerum teſtimonia adſunt? DIMSDALIVS, quum libellum ſuum ſcriberet, quadraginta homines, variolis naturali via correptos, hac methodo tractarat, & nullum ex iis amiſerat *b*). Alii quoque hunc ducem ſecuti eadem felicitate ſunt uſi. Quid igitur obſtat, quo minus & nos data occaſione hanc praxin, à ratione & experientia ſtabilitam, provide in uſum vocemus. Certe

*a*) vid. §. *VII. not.* (*e*)

*b*) vid. *l. c. pag.* 55. *ſqq.*

Certe variolarum ſymptomata, ptyaliſmus ille in adultioribus, cum ſalivatione in morbis venereis adeo analogus, & diarrhœa in infantibus conſpicua, nunquam prorſus ſiſtenda, ſed potius promovenda *c*) mihi cum hac variolarum therapia optime conſpirare videntur.

## § XIV.

## CONCLVSIO.

Hæc ſunt, quæ de potiſſimis hujus methodi momentis hoc loco proponere volui. Æquiores rerum medicarum judices enixe rogans, ut ſuis monitis ac obſervationibus hæc qualiacunque vel corrigere vel corroborare non dedignentur. Coronidis loco quædam de fatis inſitionis variolarum præſertim nos inter ſubnectere non alienum eſſe exiſtimo. Salubre hoc iuſtitutum (ſc. inſitionis), quod Angli primum ab Oriente arceſſerunt, miros noſtro ævo fecit progreſſus: Altas radices non ſolum in Gallia, ubi nunc ulteriorem ſuam ſortem à Parlamenti judiciali deciſione exſpectat *a*), & potiſſimum in Suecia *b*) egit; ſed & in Americanas usque pervaſit terras; Serius tamen in Germania fuiſſe adoptatum, lentioresque propter ſummorum Medicorum diſſenſum feciſſe progreſſus inter omnes conſtat. Dum vero hæ paginæ ſub prælo jam ſudabant, relationes publicæ Viennenſes certiores nos fecerunt, TRIA AVGVSTISSIMÆ FAMILIÆ PIGNORA, cui à ſæculis inde tam funeſtæ fuerunt naturales variolæ, inſitas & quidem benigniſſimas ſub moderamine Ill. INGENHOVSZ, qui è DIMSDALII ſequacibus *c*) nunc erit fortunatiſſimus, feliciſſime ſuperaſſe. Quan-

*c*) SYDENHAMVS *l. c. pag. m.* 129-133,

*a*) conf. RVD. AVG. VOGELS *neue mediciniſche Bibliothec VI. Band p. m.* 186,

*b*) conf. ANDR. MVRRAY §. *X. cit.*

*c*) vid. Lettre *de Mons.* MATY *à Mons.* CHAIS 8. *a la Haye* 1768. *pag.* 4. & 5.

Quantam inde hæc methodus Anglicana gloriam famamque, quantum inoculatio ipſa exinde in poſterum per Germaniam adeptura ſit præſidium, nemo non videt.

Quod ad patriam attinet, jam undecim abhinc annis hoc inſitionis negotium ad juſti regulas revocavit, jurique naturæ conſentaneum eſſe pronunciavit Vir ſumme Reverendus atque Excellentiſſimus Dn. D. CHRISTOPH. FRIDERICVS SCHOTT *d)* Fautor atque Patronus noſter colendiſſimus. Perpaucæ tamen, uti equidem novi, interea temporis tentatæ fuerunt à Medicis Würtembergicis inſitiones, quorum dexteritas & conſilia parentum atque amicorum metus ſuperare atque profligare neutiquam potuerunt. Nec ea, quæ Excellentiſs. atque Exper. D. D. BREYER, nunc Sereniſſimi Principis & Marchionis Onoldini Archiater meritiſſimus, Ludovicopoli, & Experientiſſimus Dn. D. ANDREÆ, Stuttgardiæ Practicus, Fautores atque Amici longe conjunctiſſimi, inſtituerunt tentamina, quotquot eorum mihi innotuerunt, unquam felici eventu fuerunt deſtituta. Lætiora vero nunc initia annum abhinc, & quod excurrit, conſecuta eſt variolarum inſitio, cum Illuſtris atque Experientiſſimus D. D. HOPFENGÆRTNER, Sereniſſimæ Domus Würtembergiæ Archiater, quem jam inter primos laudare debuiſſem, Stuttgardiæ non ſolum per plures, quas inter primi ordinis perſonas, ſed & è vicinia nonnullas quoque feliciſſimo cum ſucceſſu inoculaverit, methodo ſemper Suttoniana uſus. A noſtris itaque diebus prima inſitionis variolarum in Würtembergia Epocha erit ſtatuenda, & ſperare inſimul licebit fore, ut indies magis magisque univerſalior reddatur, ut majora indies capiat incrementa, utque in poſterum collatis mortuorum indicibus cum ſuperiorum annorum catalogis evidentiſſimo argumento dubia adhuc inoculationis inter nos fides penitus tandem è medio tollatur.

*d)* In *diſſert.* pereruďita *Juris naturalis de eo, quod licitum eſt, circa inſitionem variolarum, Tubing.* 1757.

# PRO-RECTOR UNIVERSITATIS TVBINGENSIS

## L. S.

Inter omnia morborum genera, quibus vitæ humanæ ſalus vel affligitur vel interimitur, vix ullum eſt, aut aſpectu fœdius, aut contagii peſtifera vi nocentius, magisque atrox & exitioſum, quam variolarum morbus, vetuſtioribus ſeculis incognitus, morbosque nonnullos, quibus illa divexabantur, ſucceſſu temporis extinctos, flebili prorſus beneficio compenſans. Quanto graviora autem damna funeſtiſſimæ luis hujus ſævitia humano generi creantur, quæ quippe tanta ſæpenumero cum vehementia graſſari ſolet, ut intra exiguum temporis ſpatium luctuoſiſſimam multorum millium ſtragem edat: tanto etiam magis omnium intereſt, ut adverſus tam exitiabile malum ſalutis præſidia comparentur, vitam hominum magis tutam, & à tantis diſcriminibus immunem præſtitura. Eorum autem omnium, quæ hoc conſilio ab humano ingenio excogitata ſunt, nullum eſt, quod majorem omnibus admirationem movere debeat, quam quod ab inſitione repetitum fuit remedium, cum animo concipi pene haud poſſit,

qui factum ſit, ut quisquam hoſtem maxime capitalem ultro etiam accerſere & provocare, eumque hoc ipſo multo felicius propulſatum iri, ſperare auderet. Et dubitari vix poteſt, hanc ipſam inſtituti hujus paradoxam ſpeciem plurimum contuliſſe, ut, quantacunque etiam ſucceſſum proſperrimorum laude ſe commendaret, nihilominus tamen longe plurimi alieniores ipſi ſe præberent, & ab ejus uſu abhorrerent. Neque vero in hoc ſubſtiterunt nonnulli, ut remedium hoc refugiendum putarent, ſed eo etiam acerbitatis progreſſi ſunt, ut omne genus probrorum & conviciorum in illud ſpargere haud dubitarent, quo nomine memoratu haud indignum videtur, quod in *defenſione inſitionis variolarum* adverſus *Comitem* RONCALLI ſcripta, & *Commentariis Regiæ ſcientiarum & elegantiorum literarum Academiæ Berolinenſis ad A.* 1758. *editis* inſerta, narrat *Comes* HEDERN, in illo ipſo templo, in quo haud ita pridem inſitionis cauſam ſolidiſſime & eloquentiſſime tuitus eſſet *Epiſcopus Worceſtrienſis*, triginta ante annnis Anteceſſorem ipſius ex eodem ſuggeſtu ſeveriſſime in hoc inſtitutum fuiſſe invectum, ipſumque Diabolum inſitionis variolarum inventorem auctoremque perhibuiſſe, qua quippe in cruciando Hiobo uſus ſit. Quamvis autem noſtra jam ætate rigidioribus ejusmodi cenſuris haud amplius locus ſit, & vel infenſiſſimi inſitionis adverſarii, tot experimentis huic inſtituto faventiſſimis edocti, paulo mitius de eo ſtatuere cogantur: etiam nunc tamen haud pauci ſunt, qui, ut calculum ſuum eidem adjiciant, illudque promovendum judicent, perſuaderi ſibi nequaquam patiuntur. Notum eſt, quantis animorum diſſenſionibus & motibus hæc res nuper admodum agitata ſit in Gallia, & adhuc agitetur, ſciſſis & in æquales fere partes abeuntibus Medicorum ſuffragiis & ſtudiis, ita ut à ſalutaris Artis tribunali litis hujus diremtio ad fori auctoritatem devolvenda videatur. Cæterum quam accurate in omnia cauſæ hujus momenta inquirere ſtuduerint Pariſienſes Medici, intelligitur ex quæſtionibus à Decano

no & Delegatis Facultatis Medicæ Pariſienſis ad Cel. Alexand. Monro Sen. *Med. & Anat. Prof. in Vniverſitate Edimburgenſi* miſſis, quæ ita habent: 1. An inſitio diu apud vos in uſu fuit, & quo ſucceſſu? 2. an eorum, quibus inſitæ ſunt variolæ, aliqui ſunt mortui? 3. an eorum aliqui poſt inſitionem naturalibus variolis, & quo tempore, fuerunt obnoxii? 4. an juxta cum variolis alii etiam morbi per inſitionem fuerunt inducti & communicati? 5. an plures poſt inſitionem morbis laborarunt, quorum origo huic operationi tribuenda videatur, & numquid id frequentius & rarius, quam per naturales variolas fieri ſolet, contigit? Reſponſum, quod tulerunt, adeo inſitionis inſtituto non fuit fraudi, ut potius ſumma ipſius ſalubritas, neque id unius viri auctoritate, mirifice confirmaretur. Re enim cum omnibus in Regno Scotiæ Medicis communicata, collectisque ipſorum teſtimoniis, ad ſingulas quæſtiones faventiſſimas huic inſtituto reſponſiones dedit *Cel.* Monro, ſingulari libro luci publicæ expoſitas, quibus ad 1. quæſt. refertur: inde ab initio A. 1744. ad finem 1753. quo tempore inſitio parum in uſu fuerit, eorum qui Edinburgi ſint mortui, decimam partem variolis abſumtos fuiſſe; ſequenti autem decennio usque ad finem A. 1763., magis jam vigente inſitionis negotio, univerſum mortuorum numerum 1096. minorem, quam præcedente decennio, fuiſſe, eorum autem, qui ex variolis deceſſerint, 71. numero minus ſuccubuiſſe. Ad 2. eamque præcipui momenti quæſtionem catalogus exhibetur 5554. hominum, quibus in diverſis Scotiæ partibus à multis numero cum Medicis tum Chirurgis variolæ fuerint inſitæ, additurque, ex eorum omnium numero nonniſi 72., atque ſic quidem vix ex 78. unum, diem obiiſſe. Præterea quoque propinquorum teſtimoniis probat, eos, qui poſt inſitionem mortui ſunt, hujus remedii non tam vitio quam abuſu & ſiniſtra applicatione deceſſiſſe. Quod ad 3. quæſt. attinet, aſſerit Monro, omnes quibuscum commercium hac de re literarium ipſi fuerit unanimi ore confirmare,

mare, ſe nunquam vidiſſe quenquam veris & genuinis variolis correptum, qui illis ante jam vere ſeu caſu ſeu arte communicatis defunctus fuerit. Ad 4. quæſt. reſpondet, ſe nunquam obſervaſſe, alios morbos per inſitionem ſimul induci, quod & reliqui ipſius amici obſervaſſe ſe negent. Ad 5. quæſt. profert absque omni, ut videtur, partium ſtudio eorum, ad quos ea de re ſcripſerat, judicia. Non negant inſitionem nonnunquam, jam leviores, jam graviores, morbos excepiſſe, ſed, quod ad alteram quæſtionis partem attinet, conſentire videntur, pravos hos eventus nequaquam tam frequentes tamque diverſos eſſe, ac poſt naturales variolas utplurimum eſſe ſoleant. Addit MONRO, Decanum & Delegatos alloquens: *Equidem perſuaſum habeatis velim, me tam ſecunda fortuna, vel & forte tanta, niſi nimia, circumſpectione uſum fuiſſe, ut eorum, qui me duce variolas inſeri ſibi curarunt, nullus neque durante morbo graviore aliquo ſymptomate corriperetur, neque ſiniſtrum ex eo eventum ſentiret, quod argumento vobis eſſe poteſt, eandem meipſum cum cæteris fovere ſententiam.* Atque hæc quidem, & alia quam plurima, non potuerunt non inſitionis cauſæ prorſus inſignem gratiam & favorem conciliare, ita ut jam ab æquis rerum æſtimatoribus de ipſius præſtantia & ſalubritate haud amplius dubitetur, hocque inſtitutum magno applauſu excipiatur, atque eo majori etiam ſtudio promoveatur, quo inſigniora per Suttonianas & Dimsdalianas methodos ipſi acceſſerunt commoda; quæ Gentem etiam Auguſtiſſimam ad opem ab hoc remedio petendam pellexerunt. Has ipſas autem methodos curatius examinandas, & ad ſalutaris artis decempedam expendendas ſibi ſumſit is, cujus gratia hæc hactenus diximus, novus Medicinæ Profeſſor, quem munus clementiſſime ſibi demandatum ſolemniter jam auſpicaturum, more inter nos recapto, ſcriptione hac in publicum producimus.

Eſt

Eſt autem is *Vir Prænobiliſſimus Excell. atque Experientiſſimus*

DN. CAROLVS PHILIPPVS DIEZ,

*Medicinæ Doctor, Aulæ noſtræ Würtemberg. Medicus, Illuſtr. Stipendii Ducalis Theologici & Seminarii Bebenhuſani, ut & Civitatis Tubingenſis & Præfecturæ Bebenhuſanæ Phyſicus Ord. Medicinæ in hac Vniverſitate Profeſſor Publ. Extraord.* clementiſſime deſignatus, ipſamque hanc provinciam legitime jam aditurus; cujus vitam & fata veteri inſtituto paucis commemorabimus.

Natus eſt Denkendorffæ anno ſeculi hujus triceſimo nono, die Octobris tertio; *Patrem* veneratur *Virum Nobiliſſ. & Ampliſſ.* DN. GEORGIVM HENRICVM DIEZIVM, Sereniſſimo Duci noſtro a conſiliis cameræ, *Matrem* vero, *Ornatiſſ. Feminam* Dn. HENRICAM, e celebri ROMIGIANA ſtirpe progenitam. Hiſce ſatus Parentibus, ipſius educationi optimæ a teneris unguiculis vigilantia ſumma ſtudentibus, prima pietatis & literarum elementa imbibit domi, doctiſſimo non minus ac pio Præceptore M. BAVMANNO adiutus, anno autem quadrageſimo ſeptimo ſeculi hujus translatus fuit in ſcholam Vracenſem, quam poſt triennium commutavit cum illuſtri Gymnaſio Stutgardiano, quo per integrum triennium fruebatur; ut vero plenius Philoſophiæ, Matheſeosque doctrinis perfunderetur, & ſaturaretur, adiit poſtea Clariſſimum DN. M. FLATTICH, Paſtorem nunc Eccleſiæ Münchingenſis digniſſimum, ejus fideliſſima, & ſolidiſſima manuductione per biennium gaviſus. Anno vero MDCCLVI. in noſtram ſe contulit Muſarum ſedem, induſtrius Auditor collegiorum, quæ ad rhombum ipſi facere videbantur. Suum ita convertit in ſuccum & ſanguinem collegia phyſica theoretica & experimentalia, quibus Exc. Dn. Prof. KIES Naturæ arcana ſtudioſis aperuit; in Medicis dein pependit ex ore Exper. & Excell. Dn. D. SIGWARTI, a quo

per anatomica, phyſiologica, pathologica, practica, & chirurgica ductus eſt; B. D. D. MOEGLING audiuit, ſemiotica docentem, & methodum conſcribendi formulas; e B. D. D. GMELINI *jun.* lectionibus & collegiis botanica hauſit, chemica, & materiam medicam. Triennio Tubingæ conſumto Argentoratum tranſiit, ibi per integrum annum ſummo cum fructu commoratus. Perrexit Lutetias Pariſiorum, & prout Argentorati auide hauſit e collegiis Exc. Dn. Prof. SPIELMANNI chemiam, materiam medicam, pathologiam, therapiam, & methodum concinnandi formulas, e demonſtrationibus Exc. D. D. PFEFFINGERI anatomen practicam & chirurgicam, e conſiliis celeberrimi WEIGENII artis obſtetriciæ commoda & encheireſes, e prælectionibus Dexterrimi LE RICHE operationes chirurgicas adornandi ſcite artem: ita eo anno, quo in iſta clariſſima & Anatomicorum & Chirurgorum, & Embryulcorum exercitatiſſimorum Metropoli vixit, ſummorum etiam Virorum fideliſſima manuductione optime frui ſtuduit, in Anatome quidem ducem expertus Clariſſimum Dn. PETIT, in Chirurgicis Dn. SABBATIER, & LOVIS, in arte obſtetricia Dn. LEVRET; nec e manibus dimiſit occaſionem, quæ adeo capillatam frontem offerebat, ultra proficiendi e Noſocomiis publicis, & bibliothecis vaſtiſſimis ſplendidiſſimi hujus Athenæi. Labente tandem autumno anni MDCCLXI. ad patrios reverſus lares feliciter conſueta ſuſtinuit academica examina, & maſcule a.d. IX. Febr. A. MDCCLXII. ſub Præſidio Exper. & Excell. Dn. D. SIGWARTI, publice defendit diſſertationem inauguralem proprio marte conſcriptam: *de Aëre & Alimentis militum, præcipuis Hygienes militaris momentis*; eodem die Doctoris Medicinæ axiomate ä gratioſa Facultate Medica apud nos ornatus, ut muneri Medici caſtrenſis apud Legiones Circulo Suevico militantes, ad quod vocatus erat, eo majori cum dignitate præeſſet.

Sta-

Statim initio menſis Martii Anni ejusdem patrios lares officium aditurus reliquit quod Ipſum ad Exercitum Imperii in Comitatu Rutheniæ hujusque vicinia, Circulis ſc. Altenburg. & Voigtlandico, hybernantem avocabat. Hoc munere per omnes reliqas belli viciſſitudines atque calamitates incolumis per duodevigenti functus eſt menſes. Reſtituta vero A. MDCCLXIII. pace, in patriam redux à Sereniſſimo & Potentiſſimo Duce ac Domino in numerum Auliatrorum Würtembergicorum clementiſſime receptus, per quadriennium Stuttgardiæ praxin coluit medicam. Interea temporis, & quidem ſub finem menſis Novembris anni dicti, matrimonii lege ſibi devinxit *Prænobiliſſ. Ornatiſſimamque Virginem*, Dn. MARIAM AVGVSTAM Viri quondam *Illuſtris Excellentiſſ. atque Experientiſſimi* Dn. JOHANNIS WENDELINI BüLFFINGERI, *Archiatri Würtemberg. longe Celeberr.* & *Ornatiſſimæ Matronæ* Dn. CHRISTINAE ELISABETHAE, nata HOPFENSTOCKIAE, quam etiamnum ſuperſtitem veneratur, Filiam, ex qua filium & filiarum par ſuſtulit.

Anno MDCCLXVII. Civitatis Tubingenſis, ejusdemque ut & Bebenhuſanæ Præfecturæ Phyſici ordinarii provinciam, poſt mortem præmaturam (quam adhucdum acerbiſſime lugere ſe profitetur) B. Dn. MAVCHARDI (cujus quoque ſucceſſor in Circuli Suevici caſtris fuit) per civitatis electionem & Sereniſſimi Ducis confirmationem nactus eſt.

Quam gratiam Sereniſſimus ante aliquot tempus ita adauxit, ut ipſi Profeſſoris Vniverſitatis hujus Publici Extraordinarii atque illuſtris Stipendii Ducalis & Seminarii Bebenhuſani Medici ordinarii officium cum prioribus muneribus conjunctum clementiſſime conferret. Diſſertatio Ipſius Inauguralis hodie

Reſp.

Reſp. Dn. EBERHARDO GMELINO Med. Cand. Tubing. habita egit: *de nova methodo inſerendi Variolas anglicana*, qua jam publice defenſa munus Profeſſoris Extraord. adgredietur Oratione ſolemni: *de Arcanis Suttoni.*

QuamPanegyrin craſtino die hora ante merid. IX. inſtituendam, ut ſua præſentia ornent, illuſtrioremque reddant, juxta cum Ampliſſimo Vniverſitatis Senatu & Profeſſoribus, omnes bonarum literarum fautores & amatores ea, qua par eſt, obſervantia invitamus, Muſarumque noſtrarum Alumnos, ut actui huic frequentes interſint, etiam atque etiam hortamur.

P. P. S. S. R. a. d. XXIV. Oct. A. cIↃIↃCCLXVIII.

*TVBINGÆ,*

TYPIS LVD. FRIEDR. FVESII.